

**Socialt utsatta barn förskollärarnas och socialtjänstens
syn och arbete om socialt utsatta barn**

Reshma Khunti

Adelina Lulaj

**Examensarbete, 15 hp
Förskolläraryrket
Institutionen för individ och samhälle
Vårterminen 2016**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Förskolläraryrket.

Titel: Socialt utsatta barn förskollärares och socialtjänstens syn och arbete om socialt utsatta barn

Engelsk titel: Socially Vulnerable Children The View and Work of Socially Vulnerable Children by Kindergarten Teachers and Social Services Staff.

Sidantal: 25

Författare: Reshma Khunti, Adelina Lulaj

Examinator: Björn Harström

Datum: 2016-12-06

Sammanfattning

I vår undersökning har vi intervjuat två socialsekreterare och nio förskolelärare i Trollhättans kommun. Våra frågeställningar är hur socialtjänsten och förskolan ser på barn som utsätts och lever i socialt utsatta situationer och hur deras samverkan ser ut. Undersökningen visade att synen de har på socialt utsatta barn ser olika ut. Social utsatthet kan innebära psykisk eller fysisk misshandel, sexuell utsatthet och ekonomisk utsatthet. När det handlar om ekonomisk utsatthet innebär det att barnet lever i en utsatt situation, medan ett barn som blir fysisk, psykisk eller sexuellt misshandlat blir utsatt till social utsatthet. Undersökningen visade även hur viktigt personalen från socialtjänsten och förskolelärarna anser att förskolan är för de barn som blir socialt utsatta. De anser att dessa barn bör få mer tid i förskolan om det skulle behövas för att de ska komma ifrån den negativa miljön och få vara barn. När det kommer till samverkan mellan förskolan och socialtjänsten så visade det sig att förskollärarna de inte har tillräckligt med samverkan. För förskolans del är det bara envägskommunikation, de anmäler om de misstänker att ett barn är socialt utsatt, sedan får de ingen återkoppling. Den enda kommunikationen förskolan och socialtjänsten har är när förskolelärare ville rådfråga personalen från socialtjänsten, men förskolelärarna föredrog helst att prata med förskolans kurator eller socialpedagog om de ville ha råd.

Nyckelord: *Socialt utsatta barn, anmälningar, lagar, förskola, socialtjänsten*

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	2
Frågeställning	2
Bakgrund	2
Metod	3
Etik.....	3
Urval	3
Genomförande.....	3
Tidigare forskning	4
Anmälningsskyldighet.....	6
Vilka socialt utsätter barn?.....	7
Lagar	8
Förskolans lagar	9
Samverkan.....	11
Samhällets ansvar.....	11
Vilka barn är det som utreds?	12
Vilka barn utreds inte?	13
Resultat och analys	13
<i>Ekonomisk utsatthet</i>	14
<i>Risikfaktorer</i>	14
<i>Förskolelärarna och socialsekreterarna tolkning av socialt utsatta barn</i>	15
<i>Arbetet med social utsatthet</i>	16
<i>Förskolans betydelse</i>	19
<i>Förskolelärarna och socialsekreterarnas samverkan</i>	20
Diskussion	22
Hur beskriver förskollärarna och personal från socialtjänsten arbetet med socialt utsatta barn?	24
Hur uppfattar förskollärarna och personalen från socialtjänsten samarbetet kring socialt utsatta barn?	24
Referenser	25

Bilagor

Inledning

Under utbildningstiden som förskolelärare har vi fått möjlighet att läsa en kurs om socialt utsatta barn. Där blev vi intresserade av att fortsätta att skriva om det vi har lärt oss. Utifrån den kursen insåg vi hur viktigt det är att man har kunskap om vilka tecken och beteende man ska uppmärksamma och att det finns olika sätt att socialt utsätta ett barn, det handlar inte bara om sexuella övergrepp som vi antog att det var. Vi har upplevt att förskollärarna inte får tillräcklig kunskap om socialt utsatta barn. Det är ett ämne som man helst undviker att samtala om, eftersom man inte vill att detta ska förekomma i ens förskola. Läroplanen säger att ”upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera förskolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden bland barn och anställda” (Skolverket 2010/98, s. 16). Med andra ord säger läroplanen att det är pedagogernas uppgift att vi ska ha den här kunskapen, och se till att vara uppmärksamma. Detta framhäver även Lunden (2010) som tar upp att förskollärare bör kunna se om ett barn är socialt utsatt. De sex första åren är så pass viktiga för ett barn eftersom barnet formas av händelser det har gått igenom. Såsom vi tolkar läroplanen och vad Lunden (2010) säger att barnet ska vara i trygga händer och det enda sättet att uppnå det är att förskolelärarna har kunskapen om hur man ser att ett barn är socialt utsatt.

De flesta barn som går i förskolan spenderar största delen av dagen i förskolan, och det ska vara en trygg plats för barnen. Förskolan är en viktig plats för barn, men det har förekommit att barn har blivit utsatta för social utsatthet även där. Här är ett exempel på två fall där barn i en förskola har blivit utsatta för social utsatthet: Forsberg skriver 7 april 2014 att det var en 21-åring man som hade praktik på en förskola under två månaders tid i Kalmar län. Mannen förgrep sig på nio barn i åldern två till fem år. Vi anser att det är intressant att förövaren har förgripit sig på så många barn, utan att någon pedagog som har uppmärksammat det som har försiggått i förskolan. Förövaren var ostraffad och skötte sina arbetsuppgifter. Detta visar att man måste vara lyhörd och kunna se tecken från barnen på att det är något som försiggår. Detta anser vi är brist på kunskap hos pedagogerna, därför vill vi med det här arbetet lyfta upp ett känsligt ämne.

Ett annat exempel är en 25-årig nyexaminerad förskolelärare, som tidigare inte har blivit dömd för något. 25 åringen förgrep sig på barnen på avdelningen han arbetade på, utan att någon av den övriga personalen märkte något. Den övriga personalen märkte att något inte stod rätt till, då de flesta av barnen började kissa på sig och ett av barnen slutade till och med att prata (Mårtensson, 16 februari 2004). Detta är två exempel på att pedagoger måste vara mer lyhörda och uppmärksamma oavsett om det är män eller kvinnor som arbetar på förskolan. Det här visar att man måste ha kunskapen om det här området, varför det är så viktigt och vi vill fortsätta att fördjupa oss i det här, eftersom vi anser att alla som arbetar med barn kommer att möta någon som befinner sig i riskzonen för att bli socialt utsatt.

Syfte

Vårt syfte med vår studie är att undersöka hur förskolelärare och socialsekreterarna ser på och arbetar med socialt utsatta barn.

Frågeställning

1. Hur beskriver förskolan och personal från socialtjänsten socialt utsatta barn?
2. Hur beskriver förskollärarna och personal från socialtjänsten arbetet med socialt utsatta barn?
3. Hur uppfattar förskollärarna och personalen från socialtjänsten samarbetet kring socialt utsatta barn?

Bakgrund

Utifrån tidigare forskning kommer vi att dela upp social utsatthet i de fem kategorier som Fahram (1993) nämner. Författaren tar upp att social utsatthet kan se ut på olika sätt. Därefter kommer vi att redogöra om vilka som socialt utsätter barn, men även samhällets ansvar för dessa barn, och vilka lagar det finns när det kommer till socialt utsatta barn. Vi kommer även att ta upp lagar som finns för att skydda dessa barn och lagar om hur deras behov ska komma i första hand. Vi kommer även att ta upp förskolans lagar när de har ett barn som är socialt utsatt i förskolan. Vi har valt att utgå utifrån Östbergs (2010) avhandling som har gjort en studie där hon för fram vilka barn som utreds och vilka barn som inte utreds. Vi kommer även att ta upp om hur samverkan mellan förskolan och socialtjänsten ser ut.

Det finns en rapport från Socialstyrelsens som heter "När mamma blir slagen" (2005) där de skriver att i Sverige är det ett stort antal barn som bevittnar familjevåld. Enligt kommittén mot barnmisshandel är det mellan 100 000 och 200 000 barn i Sverige som blir utsatta för familjevåld, medan socialstyrelsen menar att det finns inga exakta uppgifter om hur många barn det rör. Rapporten tar även upp att Rädda barnen i en undersökning har kommit fram till att var tionde barn har upplevt våld hemma, och hälften av de barnen har upplevt det ofta. I socialstyrelsens rapport, "Utsatta barns hälsa" (2015) skriver de om att en av barnhälsovårdens mål är följande:

"Barnhälsovårdens mål är att bidra till bästa möjliga fysiska, psykiska och sociala hälsa för barn genom att främja barns hälsa och utveckling, förebygga ohälsa hos barn samt tidigt identifiera och initiera åtgärder vid problem i barns hälsa, utveckling och uppväxtmiljö" (Socialstyrelsen, 2015 s. 9).

För att barnhälsovården ska kunna uppnå dessa mål behöver de medföra insatser till föräldrar och barn och förstärka dessa insatser, för att kunna hjälpa barn och föräldrar som har särskilda behov och även individuell hjälp till de barn som ligger i riskzonen för att drabbas av ohälsa. Vår tidigare forskning utgår ifrån Lundbergs (2005) avhandling som refererar till WHO's definition av socialt utsatta barn.

Metod

Vi har i vårt arbete valt att undersöka samverkan mellan förskola och socialtjänst angående socialt utsatta barn. Eftersom vi har valt att se på förskolans och socialtjänstens samverkan, ansåg vi att kvalitativ metod var en lämplig metod för vår undersökning. Vi anser att genom kvalitativ metod kan vi få utförliga svar från informanterna och även motivet bakom deras svar. Med kvalitativ metod innebär att vi hade en öppen och undersökande ingång. Enligt Trost (2012) strävar man med kvalitativa intervjuer efter att få reda på hur den intervjuade känner, uppfattar och vilka erfarenheter de har. I vår studie har vi intervjuat två stycken som arbetar på Socialtjänsten. Båda arbetar som socialsekreterare och är utbildade till socialpedagoger, och läser nu till socionomer. De arbetar främst med barnavårdsutredning, där barn mellan 0-20 utreds. Sedan intervjuade vi nio stycken förskolelärare från den förskola vi utförde vår studie på. Under intervjuens gång fick vi tillfälle att ställa följdfrågor till intervjufrågorna.

Etik

Förskolan vi har varit i för att intervjua förskollärarna är anonyma och socialsekreterare från socialtjänsten är också anonyma. Vi kommer inte att skriva var förskolan ligger, för att vi vill att intervjupersonerna ska förbli anonyma.

Vårt huvudsyfte med intervjuerna har varit att undersöka hur samverkan mellan förskolan och socialtjänsten ser ut och hur de ser på socialt utsatta barn. Vi fick mycket av intervjupersonerna men vi har valt att endast visa det som är relevant för vår frågeställning, eftersom vissa bitar berörde känsliga delar i enskilda fall. Vi får inte bryta mot vår tystnadsplikt.

Urval

Vi har valt att intervjua personal från socialtjänsten samt förskollärare. Vi gick till Socialtjänsten i Trollhättan och i Åmål, och en förskola i Trollhättan, sedan presenterade vi oss och lämnade vårt missivbrev. Vi valde att ha en deadline då vi behövde ha svar inom en vecka angående vilka som ville ställa upp. När det kommer till det här ämnet är det lämpligast att intervjua vuxna från de här två arbetsplatserna eftersom syftet med vår studie är att se vad för samverkan förskolan och socialtjänsten har och hur de ser på socialt utsatta barn.

Genomförande

Vi började med att kontakta socialtjänsten och förskollärare via telefon. Sedan gjorde vi ett besök där vi berättade om vår studie och förklarade syftet med vårt arbete och vad vi ville få fram, samt lämnade missivbrevet. Vi kontaktade även socialtjänsten i Åmåls kommun via mail, då vi frågade om de kunde medverka i vår studie. Vi ville ha mer informanter, då vi ansåg att det inte räckte med en informant från Socialtjänsten från Trollhättan. På förskolan som vi valde att utföra vår studie på har en av oss sin verksamhetsförlagda utbildning. När vi sedan fick ett godkännande att de ville delta i vår studie, då skickade vi ut intervjufrågor där de kunde förbereda sig innan vi gick ut för att intervjua. Både personal från socialtjänsten och förskolan

fick välja tid och plats efter deras schema. Alla intervjuer som vi genomförde spelade vi in därför att vi ansåg att det var viktigt att ha det inspelat så att vi kunde få med allt informanterna sa, och så att vi fick möjlighet att kunna gå tillbaka och granska svaren. Detta underlättade vårt arbete, då hade vi möjligheten att lyssna på intervjun flera gånger.

Ett annat skäl till att vi valde att spela in var för att alla intervjuer blev cirka en timme långa och vi kunde därför inte sitta och skriva ner medan vi satt och lyssnade och intervjuade dem. Därför valde vi att spela in för att det blev lättare att ställa frågor och lyssna samtidigt. Trost (2012) tar upp att gör man en intervju så bör man spela in så att man sedan kan transkribera ut de väsentliga delarna av intervjuerna och bearbeta sitt resultat och kategorisera det. Det gäller att man kodar intervjuerna så att man kan läsa koderna utan att behöva gå tillbaka till det ursprungliga materialet.

Vi var båda närvarande vid samtliga intervjuer, båda ställde frågorna och antecknade samtidigt som vi spelade in. Efter att vi genomfört våra intervjuer lyssnade vi igenom inspelningarna. Sedan delade vi upp intervjuerna och transkriberade dem var för sig, samt gjorde en första analys. Efteråt bestämde vi oss för att tillsammans jämföra våra analyser och det var ingen stor skillnad. Vi var helt eniga om innehållet.

Tidigare forskning

I det här avsnittet kommer vi att presentera tidigare forskning som vi utifrån Lundbergs (2005) avhandling som refererar till WHO (Who Health Organisation) som skriver om fem kategorier som social utsatthet delas in. Samt förskolläraernas och socialtjänstens plikt.

Lundberg (2005) refererar till WHO (Who Health Organisation) som skriver att social utsatthet kan delas upp i fem kategorier. Författaren avser att dem här kategorierna är när ett barn är socialt utsatt genom fysiska övergrepp, psykiska övergrepp, sexuella övergrepp, emotionell kränkning och det kan även innebära mobbning. Detta stämmer med vad Fahrman (1993) skriver att det finns fem olika kategorier som man kan dela upp social utsatthet i, som är aktiv fysisk misshandel, passiv fysisk misshandel, aktiv psykisk misshandel, passiv psykisk misshandel och sexuell misshandel. Svensson (2013) tar upp att aktiv fysisk misshandel innebär att barn utsatt för fysisk skada, oftast upprepat. Skadorna kan se mycket olika ut, men de vanligaste tecknen är blåmärken, svullnad, skärsår, bristningar, ärrbildningar och förgiftningar.

Den här typen av misshandel är den som är lättast att upptäcka, eftersom man får blåmärken på kroppen där det vanligtvis inte förekommer. Det kan leda till allvarliga konsekvenser på väldigt kort tid eftersom, det inte handlar bara om att få blåmärken på kroppen, utan det kan också vara skador som inte är synliga. Det kan exempelvis vara skador i huvudet såsom hjärnblödning (Svensson 2013). Men det är inte att alla barn blir utsatta för fysisk misshandel, utan att det är oftast ett barn i familjen som blir det och det barnet blir syndabocken. Men för familjemedlemmarna som bevittnar våldet i hemmet, då blir det andra konsekvenser. Barnen som bevittnar våldet blir psykisk misshandlade. Barn som blir utsatta för aktiv fysisk misshandel kan få svårigheter i sin fortsatta utveckling, men det kan även leda till död. Det

fysiska är svårare att upptäcka, men när man vet att det finns ett barn som har speciella hemförhållande är det viktigt att man är uppmärksam mot barnet. När det gäller den aktiva psykiska misshandeln innebär den att föräldrarna avvisar sitt barn känslomässigt. Man kränker barnet verbalt så att det förödmjukas och kritiseras. Men föräldrarna vet vad barnet behöver när det kommer till fysisk som omsorg exempelvis tak över huvudet (Fahrman 1993). Den här sortens misshandel kan vara svår att upptäcka därför att den handlar om att trycka ner hen känslomässigt. Det här är en medveten misshandel då den respektive föräldern har problem med sig själv, och det kan vara att föräldern ser barnet som ett hinder för sina egna önskningar.

Detta orsakar livslånga konsekvenser hos barnet eftersom de inte får en trygg grundtillit samt en dålig självkänsla, och det blir psykiskt invalidiserat (Fahrman 1993). När misshandeln är passiv fysisk så kan det handla om vanvård, vilket kan innebära att barnet inte får sin blöja bytt, inte får tillräckligt med mat eller dryck eller rätt kläder till rätt årstid. Det betyder även att en vuxen skadar barnets fysiska hälsa. Den här sortens misshandel kan pågå under lång tid om inte någon sätter stopp för det (Klingberg 2010). Att tyda signaler från barn som far illa är en komplicerad uppgift därför att passiv fysisk misshandel har att göra med att föräldrar är upptagna med sig själva och att barnet kommer i andra hand. Föräldrarnas avsikt är inte att skada barnet men de har inte förmågan att tillfredsställa barnets behov. Det kan handla om att respektive föräldern inte kan ta ansvar för barnet. En faktor kan vara att barnet får en läkartid men inte går på besöket, även om det är viktigt för barnets hälsa. Eftersom barnet har blivit utsatt för våld i tidig ålder, kan det tro att det är så en förälder ska bete sig. Stressen oro och utsattheten kan även påverka barnets hjärna och utveckling.

Den passiva psykiska misshandeln innebär att föräldrarna inte har förmågan att tillfredsställa barnets behov, därför att de är upptagna med sig själva. Det blir känslomässig misshandel eftersom barnets känslor blir åsidosatta. Anledningen till detta kan vara att det finns mycket oroligheter i familjen på grund utav drogmissbruk, arbetslöshet etc. Föräldrarna kan även avvisa barnet för att det är oönskat och därför utsätter hen för emotionell misshandel. (Fahrman 1993). Det är inte föräldrarnas avsikt att avvisa barnet, utan det handlar om föräldrarnas personliga problem. Detta kan leda till att barnet får en otrygg relation till sin vårdare. (Svensson 2013). Så småningom kan det leda till att barnet får en dålig självkänsla. Forskningen visar på att sexuellt övergrepp innebär att en vuxen utnyttjar någon som är under sju ton år för att tillfredsställa sina behov. Och dessutom ska vara medveten om vad som händer och inte ge sitt samtycke till situationen. Lundberg (2005) hänvisar till WHO som skriver att barnet blir sexuellt utnyttjat innebär inte bara att en vuxen förgriper sig på det utan det kan även innebära att det exploateras i pornografiska sammanhang (Lundberg 2005). Författaren skriver att både flickor och pojkar blir utsatta för sexuella övergrepp, och detta gäller i alla åldrar. De barn som har blivit utnyttjade tidigare löper större risk att bli utsatta igen. Barn som inte kan uttrycka sig verbalt kan inte kommunicera sina upplevelser, dessa barn är extra sårbara, t.ex. barn med ett funktionshinder. Det handlar inte bara om att man inte kan kommunicera, utan att det har mycket att göra att barn skäms för att berätta för en vuxen om vad som har hänt. En anledning till detta kan vara att barnet kan känna ansvar för det som har hänt och att den vuxna kan utnyttja sin position genom att hota (Fahrman 1993). Barn som blir utnyttjade känner sig annorlunda, och får skuldskänslor (Fahrman 1993). Ofta sker övergreppen i hemmet eller i en

miljö som förövaren vistas i, och den som utsätter barn för detta kan vara förälder eller annan närstående. Det vanliga symptomen som man ska uppmärksamma är när barnet avviker när en vuxen kommer för att hjälpa det på toaletten och att det ofta har magont och börjar bli sängvätare med också att barnet får ett stort intresse för sexualitet. Det kan vara genom lekar där barnet försöker föra in olika föremål i könsdelar och analöppningar, (Fahram 1993).

Lundberg (2005) som refererar till WHO skriver att när barnen blir sexuellt utnyttjade blir det stora konsekvenser som följer barnen hela vuxenlivet. Det kan finnas olika tecken som tyder på att ett barn blir sexuellt utnyttjat. När pojkar visar tecken på sexuelltutnyttjande blir de aggressiva och utsätter sig för mer farosituationer, de blir mer inblandade i våld. Medan när flickor blir sexuelltutnyttjade är tecken att de skär sig, missbrukar och begår självmord. När det kommer till fysisk misshandel så belyser Fahrman (1993) att om man utsätter barn mot våld, så innebär det inte bara att man slår barnet fysiskt, hon menar att det finns, psykisk misshandel som barnet bär med sig hela livet, är lika allvarligt som fysiskt misshandel. Överlien (2007) tar också upp att utsatthet kan innebära att ett barn vittnar våld i hemmet. Då det påverkar barnen psykiskt, det är enligt Överlien (2007) är värre än fysisk misshandel. Därför att det som de går igenom formar dem till människor som de kommer att bli längre fram. Det kan vara att de blir aggressiva eller att risken ökar för depression, ångest och oro. Författaren menar att det inte går att entydigt besvara varför barn blir socialt utsatta, men att det finns anledningar, såsom mycket aggressivitet inom familjen, alkoholism, arbetslöshet och hur instabila är föräldrarna.

Anmälningsplikt

Svenssons (2013) forskning visar att förskollärarna uppfattar det som att sin plikt stödja och hjälpa de barn som far illa och kunna se tecken på att barn blir eller lever i en socialt utsatt situation. Men det behöver inte vara synliga tecken såsom blåmärken. Utan att det kan vara ett barn som är psykisk eller sexuellt misshandlad. För att pedagogerna ska kunna uppmärksamma detta behöver de utbildning och kunskap kring utsatta barn. Därför att barn som lever i socialt utsatta situationer sänder signaler till de vuxna i barnens omgivning. Förskolelärarna har en anmälningsplikt vilket innebär att har de en misstanke om att ett barn är socialt utsatt så måste de kontakta förskolechefen som sedan gör en anmälan till socialnämnden (Ljusberg 2013). Anmälan innebär att socialnämnden ska ge barnet den hjälp det behöver. Men den som gör en anmälan kan aldrig vara anonym så som en privat person kan vara. Även om förskollärare har skyldighet att anmäla så är det många förskollärare som inte vågar göra en anmälan trots att de ser tecken på misshandel. Detta kan bero på att man inte kan sätta sig i situationen barnet är i och att det händer på deras avdelning (Ljusberg 2013).

Ljusberg (2013) menar att ofta väntar man med att göra en anmälan därför att man hoppas att man har bedömt fel eller att det kommer att bli bättre. Men det kan även bero på att vissa pedagoger saknar kunskap på just det här området. Ljusberg (2013) menar att anledningen till att det inte görs en anmälan kan vara att pedagogerna anser att situationen kommer att bli värre

för barnet, och även att pedagogerna anser att socialnämnden ändå inte kommer att göra någonting åt situationen, och därför låter bli att anmäla. Men om man ska se på barnets bästa så bör man göra en anmälan direkt. Om man gör en anmälan och barnet är inte socialt utsatt, så leder det inte till allvarliga konsekvenser. Därför att man har en anmälningsplikt och det blir inte fel.(Ljusberg 2013).

Vilka socialt utsätter barn?

I det här avsnittet grundas på litteratur om vilka som utsätter barn och om vilka barn som riskerar att bli socialt utsatta.

Det vi har nämnt ovan tolkar vi att från barnaga till sexuella övergrepp ser vi som det är en förövare som utför detta. Oftast förknippar man begreppet förövarna med män, att man anser att det bara är män. Men enligt Larsson & Svedin och Warfvinge (2002) så är det fem till femton procent som kvinnor är förövare. Och tretton procent är ungdomar som är yngre än tjugo år. De vanligaste som utsätter barn är män men det kan även förekomma kvinnor som finns i barnets omgivning.

Här nedan presenterar vi vilka som kan utsätta barn och dem delas in i tre kategorier.

1. Män som socialt utsätter barn– biologisk/styvfäder, vuxen man som utnyttjar position/lärare eller syskon.
2. Kvinnor som socialt utsätter barn – biologisk/styvmödrar eller sådana som misshandlar tillsammans med sin man/sambo
3. Unga socialt utsätter barn – ungefär i sexton års ålder som är, kamrater till offret, ett äldre syskon eller bekant.

(Larsson 2002 & Hindberg 1999)

Barn som blir utsatta är antingen egna barn eller barn i den som utsätter omgivning. (Larsson, Svedin och Warfvinge 2002) författarna skriver att de väljer ut sina offer genom att söka sig till plaster där de vet att det finns barn, exempelvis idrottsanläggningar eller lekplatser. De utnyttjar sin position genom att bli vän med föräldrarna, på det viset kan de lättare komma åt barnet och detta kan pågå i flera år. Anledningen till att det pågår i flera år är att de som utsätter använder sig av hot. De gör detta för att se till så att barnet inte berättar vad som sker. Men förövaren kan även utnyttja sin yrkesroll för att antagligen knyta kontakt med barnet. (Larsson-Swärd 2001). Vi tolkar det som det kan vara ett barn som är tillbakadraget som de utnyttjar genom att vara inställsam. Kvinnor som socialt utsätter barn utför däremot misshandel i hemmet, antingen ensamma eller tillsammans med en vuxen man. När det kommer till unga som utsätter så är det syskon de socialt utsätter och detta förekommer hemma där de har tillgång till offret som (Nyman, Risberg och Svensson 2001) belyser. Detta sker i hem som är otrygga därför att föräldrarna vänder sig bort från barnet och de ser inte vad som pågår i hemmet.

Lagar

I detta avsnitt presenterar vi socialtjänstens lagar, läroplanens mål och samhällets krav. Vi har valt dessa tre därför att de är centrala för barn som blir socialt utsatta. Vi anser även att det är viktigt att man som förskollärare vet vad socialtjänstens lagar, läroplanens mål och samhällets krav står för. För att jobbar man med barn så har man skyldighet att följa lagarna, alltså det innebär att de har skyldighet att anmäla vid misstanke om att ett barn eller ungdom far illa. (Socialstyrelsen, 2004)

Barnkonventionen är en internationell överenskommelse som under 1990-talet var Sverige en av de första länderna som förband sig att följa barnkonventionen. Barnkonventionen definierar mänskliga rättigheter för barn. Det här är barnkonventionens fyra grundprinciper (Björvall 2006, s 37)

1. Alla barn har samma rättigheter (artikel 2)
2. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärden som rör barnet (artikel 3)
3. Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas, och inte bara fysisk men utan andligt, moraliskt, psykisk och socialt (artikel 6)
4. Varje barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i frågor som berör honom eller henne (artikel 12). (Björvall 2006, s 37)

Barnrättskommitté i Geneve ser till att de länder som har ratificerat ser till att de följer de. Bryter man mot barnkonventionen så döms man inte. Socialtjänstlagens grund är att alla människors demokrati och solidaritet skall främjas. (Clevesköld, Lundgren & Thunved 2012). Författarna skriver att ett av socialtjänstlagens uppgift är att hjälpa dem i nöd, de vill säga att gripa in när de bryter mot lagen.

”14 kap. Anmälan om missförhållanden 1 § Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden. Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast 18 SFS 2001:453 anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.” (Socialtjänstlagen, s 10, 2014)

Detta kan tolkas som att arbetar man med barn så har man skyldighet att anmäla om man misstänker att ett barn är socialt utsatt så att socialtjänsten kan ingripa och se till att barnet får den hjälp det behöver. Utredningen innebär att socialtjänsten för fram beviset på varför man anser att offret ska bli omhändertagen. Om socialtjänsten anser att barnet är socialt utsatt ska de inleda en åtgärd. Har socialtjänsten bevis för att ett barn har blivit socialt utsatt så ska det

beviset användas mot förövaren, men detta ska göras på ett betryggande sätt för barnet (Socialstyrelsen 2015). Ingen utredning är den andra lik och man måste hela tiden anpassa utredningen till offret, det vill säga att alla barn ska mötas utan att bli dömda i förväg, de ska ses som egna individer, men det handlar också om ålder och mognaden på barnet. Som vi har nämnt ovan så finns det olika sociala utsattheter som gör att man inte kan utreda barnen på samma sätt. Om barnet vill tala med socialtjänsten själv, så har de möjlighet till det, därför att det kan bli lättare för barnet att öppna sig och berätta vad det är som pågår hemma. Beroende på åldern kan barnet själv bestämma var samtalet ska äga rum, men det kan vara svårare för ett yngre barn att göra detta.

Det som sägs i utredningen bör antecknas eller filmas, så att socialtjänsten kan gå tillbaka till det ursprungliga materialet och analysera det. Om barnet känner att det inte har fått prata klart eller vill berätta mer, så kan barnet träffa socialnämnden flera gånger, tills det känner att det har lättat sitt hjärta. Avsikten är inte att göra situationen värre för barnet, utan att göra utredningen så bra som möjligt för barnet och bygga förtroende genom öppenhet. Detta leder till att barnet får tillit för socialtjänsten. I de fallen om man inte gör detta, kan det påverka utredningen och påverka socialtjänstens sätt att utreda fallet (Socialstyrelsen 2015). Under hela processen betyder det att alla som arbetar med fallet har tystnadsplikt, vilket innebär att allt som sägs och ses är uppgifter som ingen annan än de som arbetar med fallet ska komma åt. Detta finns angivet i socialstyrelsen:

''Tystnadsplikten kan beskrivas som att det finns en gräns runt en enskilt bedriven verksamhet som innebär att uppgifter inte obehörigen får lämnas ut utanför den gränsen''. (Socialstyrelsen, 2012 s.18)

Det finns undantag då man kan bryta sin tystnadsplikt men då behöver man målsmännens tillåtelse.

En utredning ska avslutas inom fyra månader och det gör man med ett förslag till tingsrätten. Utifrån det tar man beslutet om respektive förälder är lämplig att ta hand om barnet. Socialstyrelsen gör en utredning där man undersöker föräldrarnas livssituation och om de är lämpliga att ta hand om barnet (Socialstyrelsen 2003).

Förskolans lagar

''En viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.'' Lpfö 98 (Skolverket, 2010 s. 4) Med detta menar Lpfö att alla har lika mycket värde, förskolan ska sträva efter att barnen ska ha medkänsla för andra människor, samt att förstå hur svenska samhället fungerar, alltså de demokratiska värderingarna. Detta kan även tolkas som att förskolan ska sträva efter att barnen ska förstå sitt

eget värde, och att om barnet inte vill att någon ska röra dem, då får de inte göra det. Barnet har rätt att bestämma över sin egen kropp. Trots att läroplanen säger detta så menar Hagström (2010) att det förekommer att förskolelärarna inte gör en grundlig bedömning av vad barnet behöver. Ett av Lpfö98/10 viktigaste mål är att man ska ge barnen trygghet, vilket innebär att det inte alltid följs upp, istället väljer man att se på ytan, istället för att utreda vad barnet behöver. Författaren menar att trots att läroplanen är grunden till verksamheten, så betyder det inte att den alltid följs, och att läroplanens mål inte alltid genomförs. Anledningen till att detta inte genomförs är för att pedagoger inte har kompetensen för att bedöma vad barnet behöver.

Pedagogerna behöver vara uppdaterade om vilka pedagogiska metoder de ska använda sig av och ha en specialiserad kunskap när de hjälper ett socialt utsatt barn eftersom de barn som är socialt utsatta har mer behov av att få den hjälpen de behöver än de barn som får sina omsorgsbehov tillgodosedda hemma (Hagström 2010). Författaren hänvisar till Johansson, 2008; Killen, 1999,2002, 2008; Lpfö 98; Lunden, 2004) som menar att eftersom barn spenderar fem dagar i veckan och fem år i förskolan så har förskolan ett stort ansvar och väsentlig betydelse för de barn som lever med social utsatthet. Bremberg (2001) diskuterar också att barn spenderar en stor del av sin uppväxt i förskolan, och menar att många anser att förskolans miljö har inflytande över barnens psykiska hälsa. Bremberg (2001) hänvisar till statens folkhälsoinstitut (2008) som skriver att det är viktigt att när det handlar om barn i missbruksfamiljer ska de barnen få hjälp från samhället. Vi tolkar det som att det krävs att pedagogerna i förskolan har utbildning så att de kan tyda tecken på om ett barn är socialt utsatt eller att barnet lever i en social utsatt situation. Det finns andra anledningar till varför det inte är så lätt att tyda tecken när ett barn är socialt utsatt. Detta kan bero på att en pedagog själv har haft det jobbigt under sin uppväxt och därför blir de påverkade. Har pedagogen tidigare inte haft sina behov tillgodosedda, blir det svårt för pedagogen att hjälpa de barnen som blir socialt utsatta hävdar författaren.

Enligt Svensson (2013) går anledningen till att barn blir socialt utsatta ofta att finna i hemförhållandena. Författaren anser att det har med ekonomin göra, föräldrarna kanske är arbetslösa, ensamstående eller både och. Hur föräldrarna själva har blivit uppfostrade påverkar deras syn på barnuppfostran, alltså om föräldrarna har blivit utsatta för någon sorts misshandel, så innebär det att deras barn och barn i omgivningen är i riskzonen (Svensson 2013). De barn som har föräldrar som har psykiska störningar, missbruk eller i de fall då nyblivna mödrar drabbas av depression så kan det leda till att barnet blir socialt utsatt. Tonårsföräldrar utsätter sina barn för att föräldrarollen är överväldigande då det blir för stor belastning för dem och då de inte förstår vad föräldraskap innebär menar Lundberg (2005). Även barn från familjer med höga inkomster kan drabbas av att bli utsatta, men det är mindre risk för dessa barn att bli utsatta (Svensson 2013). Brodin (2009) menar att de barn som är uppväxta i bostads områden där misshandel är en accepterad metod att uppfostra sina barn på, upplevs det en ökad risk för social utsatthet. Brodin (2009) menar att barn som har ett annat etniskt ursprung är i riskzon för att bli socialt utsatta eftersom föräldrarna kommer från ett land där de har en annan uppfostringsmetod. Förväntningarna på föräldrarna är annorlunda jämfört med den svenska kulturen då vi har lagar i Sverige som säger att det är olagligt att utsätta sitt barn för fara. Brodin (2009) hävdar även att barn som har ett annat etniskt

ursprung än det som dominerar i Sverige kan ibland vara utsatta eftersom deras föräldrar kan ha en annan uppfattning om barnuppfostran. Kollisionen mellan svensk och utländsk kultur leder ofta till både missförstånd och fördömande av familjernas sätt att agera (Högdin 2007).

Samverkan

Regeringen (2001) påpekar att problem med barns behov är något som inte bara en huvudman kan lösa. Därför är det viktigt att ha kunskap och resurser som kan hjälpa de barn som behöver hjälp. Regeringen (2001) menar att samverkan mellan förskolan och socialtjänsten är viktigt därför att det ger pedagogerna en trygghet att till exempel kunna anmäla om det skulle behövas. Socialtjänsten kan erbjuda förskolelärarna information och stöd genom att förskolelärarna kan ringa om rådfrågning och tips. De menar att det är viktigt att ha ett förebyggande arbete när det gäller barn som är socialt utsatta eller är i riskzonen för att bli utsatt. De menar att det är viktigt att ha en ömsesidig samverkan mellan barn och vuxna när det arbetar med socialt utsatta barn. Regeringen (2001) skriver att vid sin utredning av förskolan, skolan och fritidshems företrädare, så de förra att samarbetet dem emellan är mer frekvent nu än det var förr, men att det handlar inte mycket om vuxna och barns samverkan, utan föräldrarna och myndigheternas samverkan. I Skollagen finns det ingen bestämd lag om att det ska finnas någon samverkan med andra verksamheter, men Andersson (2011) hävdar att förskolor och socialtjänsten bör samarbeta därför att det är en fördel för de barn blir socialt utsatta, då pedagogerna kan ingripa tidigare och se till att de får den hjälpen som de behöver.

Samhällets ansvar

Ewerlöf, Sverne, Singer (2004) skriver att på grund av att det finns barn som blir socialt utsatta och inte kan ta tillvara på sina rättigheter så är det samhällets ansvar att se till att det finns myndigheter som hjälper dessa barn som blir socialt utsatta, för att få bort barnet till ett säkert ställe samt bort från den som utsätter barnet. Socialtjänsten är en myndighet som ska hjälpa dessa barn. Ett socialt utsatt barn kan se ut på ett sätt som man inte har förväntat sig och det beror på att samhället har förändrats, varje generation har olika syn på barn samt vad social utsatthet innebär. Det som social utsatthet innebar för 15 år sedan, har inte samma innebörd idag. Detta kan man tydligt se på hur lagarna har förändrats när det kommer till barn, att barnet alltid ska komma i första hand, skriver Ewerlöf et al (2004). Även Schiratzki (2000) poängterar att en av barnkonventionen artiklar 3.2 säger att

“ Konventionsstaterna skall tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter som tillkommer föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har ett lagligt ansvar för barnet” (Schiratzki 2000, s 162).

I det här avsnittet kommer vi att presentera en studie som Österberg 2010 har genomfört. Författaren har gjort en studie om granskning och utreda anmälningar och ansökningar om barn

som är socialt utsatta eller är i riskzonen för att bli det, och hur man kan erbjuda stöd och hjälp när barn visar tecken på att det är socialt utsatta. Men även att besluta, genomföra och följa upp olika slags insatser.

Författaren har i sin avhandling gjort en studie om socialt utsatta barn mellan noll till nitton år, där hon skriver hur olika anmälningar hanteras. Detta är anmälningar som kom till socialkontor under två månader. Hon utgick ifrån tvåhundra sextio barn som har haft kontakt med socialtjänsten under den här tiden, och antingen avslutades utredningen eller också togs anmälan vidare.

I socialstyrelsens lag står det tydligt att får man minsta misstanke om att ett barn är socialt utsatt, så ska det anmälas omedelbart.

''I lagen står det att alla som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla det till socialnämnden ''(14 kap. 1 c § SoL)

Trots att det görs anmälningar så är det inte alltid att de anmälningarna blir utredda. Östberg (2010) skriver i sin avhandling att när man ska göra en utredning så är det många faktorer som påverkar om ett fall ska utredas. Beroende på vad barnet blir utsatt för så påverkar det utredningen. Författaren beskriver att barnen blir kategoriserade när de får in anmälningar, alltså de anmälningar som socialtjänsten anser vara mest allvarligt såsom sexuella övergrepp, de prioriteras först.

Vilka barn är det som utreds?

När en anmälan görs står det först vart anmälan kommer ifrån. Antigen kan det vara från förskolan, sjukvård eller någon annan som jobbar med barn. Östberg (2010) påvisar att när det kommer från arbetsplatser så prioriteras deras anmälan i första hand, därför att det är de mest pålitliga och de möter offret varje dag där de ser beteendeskilnad. När det kommer till anmälningar från privata personer som till exempel grannar eller närstående så utreds detta i lägre grad, bara en tredjedel av fallen. Östberg (2010) framhåller inte anledningen till varför det bara är en tredjedel men vi tolkar det som att anmälningen är inte lika pålitlig när den kommer från en privatperson. Om man till exempel hör en granne vara högljudd mot sina barn så har man inte tillräckligt bevis för att få socialtjänsten iblandad. Detta kan vara en anledning till varför ''privata personers anmälningar'' prioriteras lägre. Östberg (2010) skriver om klasskillnader, hur man särbehandlar beroende på hur hemsituationen är. Med det menar författaren att inkomst, etnicitet och om man är ensamstående föräldrar har stor betydelse för en anmälan. För familjerna som har en låg inkomst och försörjer sig med socialbidrag prioriteras anmälningarna högre för att man förväntar sig att någon behöver gripa in, medan de familjerna som lever i medelklass deras anmälan prioriteras lägst (Östberg 2010).

Vilka barn utreds inte?

Östberg (2010) framhäver att cirka 70 % av anmälningarna samt ansökningar avslutas innan det blir någon utredning, och efter att socialsekreteraren har gått igenom anmälan så avslutas 25 % av anmälningarna. Då har inte föräldrarna eller barnen blivit kontaktade, i vissa fall förekom det att anmälaren blev kontaktad men inte föräldrarna. Av de barn som anmäldes så var det fyrtio procent som utreddes och när det var föräldrarna som gjorde anmälan var det femton procent som fick hjälp. Här är ett exempel på ett fall som inte utreddes:

”En kvinna med en tvåårig flicka ansöker om hjälp med bostad. Hon vill separera från sin man och är sjukskriven för panikångest. Hon hänvisas direkt till ekonomienheten för att diskutera hjälp med bostad” (Östberg 2010, s 90).

Östberg (2010) menar att socialarbetarna ska hantera en viss mängd anmälningar och ansökningar och detta gör de under en begränsad tid med begränsade resurser. Fallet ovan utreddes inte, och vi tolkar anledningen till det som att socialarbetarna inte ansåg att detta var så pass allvarligt att man behövde gripa in. Vi tolkar det som att Österberg (2010) menar att så länge fallen inte har med sexuella övergrepp att göra, så är det inte lika allvarligt. Som vi har nämnt ovan om att lagar i Sverige säger att dem som är socialt utsatta ska komma i första hand och få den hjälpen de behöver. Men Östberg (2010) har framfört något annat. Att socialtjänsten måste kategorisera alla anmälningar de får in och utifrån dem så avgör de om vilka som är så pass allvarliga att det ska utredas. Trots att det görs anmälningar så är det inte alltid att de anmälningarna blir utredda. Östberg (2010) skriver i sin avhandling att när man ska göra en utredning så är det många faktorer som påverkar om ett fall ska utredas, till exempel blir barnen kategoriserade när anmälningarna kommer in.

Resultat och analys

I detta avsnitt kommer resultatet och analysen presenteras i relation till var och en av forskningsfrågorna. För varje forskningsfråga har vi skiljt på utsagorna från förskollärarna respektive socialsekreterarna. Vi kommer att citera förskollärarna och personalen från socialtjänsten om samverkan de har med varandra och hur de ser på socialt utsatta barn. Vi kommer att koppla resultatet och analysen till tidigare forskning och litteratur. Namnen på informanterna är fingerade. Här framförs förskolelärarnas och socialsekreterarnas syn på barn som lever i och barn som är socialt utsatta. Förskolelärarna beskriver socialt utsatta barn på flera olika sätt. Här har vi tematiserat beskrivningarna i fyra olika kategorier, nämligen: ekonomisk utsatthet, riskfaktorer, förskolelärarna och socialsekreterarnas tolkning av socialt utsatta barn och arbetet med social utsatthet.

Ekonomisk utsatthet

Observationerna har visat att förskolelärarna och socialsekreterarna beskriver socialt utsatta barn på olika sätt, men deras svar gick in i varandra. Förskoleläraren Marias exempel på hennes tankar om socialt utsatta barn visas i följande kommentarer:

” För mig innebär det att ett barn är socialt utsatt när de inte får tillgång till det barnet behöver ha som till exempel: stabilitet, kärlek och omvårdnad. Jaa det är så mycket barn behöver. Men det är det tre huvudsakliga vi tänker ” (Maria)

Vi tolkar detta citatet som att ett sätt att beskriva socialt utsatta barn är att det är barn som lever under sådana förhållanden, där de har svårt att få pengar att räcka till livets nödtröskel, det vill säga hon pratar om barn som lever i social utsatthet. Men det menar hon att barnen har föräldrar som kan tillfredsställa deras behov, men inte ekonomiskt. Hon menar att det finns olika kategorier när det gäller socialt utsatta, det finns allt från ekonomiskt utsatta barn som har svårt att få mat, kläder eller att föräldrarna får inte pengarna att räcka, även sådana som är bostadslösa, sådana som är våldsutsatta, det kan vara både kränkningar som fysiska och psykiska eller sexuella övergrepp mot barn. Detta stämmer överens med vad Lundberg (2005) och WHO skriver, att leva i socialt utsatthet kan delas in i olika kategorier.

Förskoleläraren Johanna menar på att social utsatthet kan innebära att växa upp med en förälder, och inte ha kännedom vem den andra föräldern är. Detta är något som även socialsekreterarna tar upp. Förskoleläraren Linnea menar att när ett barn lever i en socialt utsatt situation innebär det att barnets familjesituation, eller hemförhållanden ser ut på ett avvikande sätt.

” Alltså, när t.ex. om en förälder är ensamstående och kan inte få ekonomin att räcka till, men är fortfarande en bra förälder. Då kan ju detta innebära att barnet lever i en socialt utsatt situation” (Linnea)

Detta tolkar vi som att det finns föräldrar som är bra föräldrar men de har svårt att ge barnet det som de behöver. Med det menar vi t.ex. att föräldrarna inte kan köpa vinterkläder under vintern, eftersom att de inte får pengarna att räcka till.

Riskfaktorer

Förskolelärarna Maria och Linneas exempel på deras tankar om vilka riskfaktorer som finns att ett barn kan bli socialt utsatt är att:

” Alltså, om vi tar vår förskola som ett exempel, så har vi ju liksom många barn som kommer från olika länder, där pappan är kvar i hemlandet, och mamman är ensamstående här i Sverige. Det kan bli svårt för mamman då att försörja sina barn, och även att mammorna har sett hemska saker som har hänt i hemlandet, som har påverkat dem psykiskt. Detta går ut på barnen då” (Maria & Linnea)

Med detta menar Maria att när ett barn är socialt utsatt innebär det att de finns olika riskfaktorer i ett barns liv som påverkar barnets hälsa och utveckling, så att det är olika riskfaktorer som t.ex. bo i segregerade områden, inte ha en fast adress, inte växa upp med båda föräldrarna, uppleva våld hemma, ett barn som bevittnar våld eller att föräldrarna missbrukar, föräldrarna

har en psykisk ohälsa. Linnea beskriver att riskfaktorerna innebär att ett barn inte får det stöd de behöver egentligen från förskolan eller på fritiden från föräldrarna eller anhöriga.

Vidare förklarar förskoleläraren Inger att:

” Ja men är det ett barn som nästan alltid har hög närvaro och alltid är glad, sen helt plötsligt blir det barnet helt annorlunda i sitt beteende. Då kan man ju börja undra vad det är som pågår egentligen” (Inger)

Förskoleläraren Inger tar även upp att man ska uppmärksamma ett socialt utsatt barn genom att se när ett barn innesluter sig, tar inte kontakt med andra barn, och när ett barn är lite mer reserverat kan det vara ett tecken på att ett barn lever eller är i en socialt utsatt situation. Men med Ingers citat tolkar vi det som att det kan även innebära att barn blir utåtagerande och slår andra barn. Detta är något som stämmer överens med vad Fahram (1993) skriver.

Förskoleläraren Cecilia menar på att det är olika från barn till barn när det kommer till hur hon ser på hur ett barn är eller lever i en socialt utsatt situation, det kan vara så att barnet har väldigt låg närvaro, kommer försent, att det alltid är syskon som hämtar eller att man kanske inte har vinteroverall när de vinter. Vidare berättar förskoleläraren Cecilia att:

” Man märker ju att ett barn är socialt utsatt, ibland kan det vara så att barnen själva berättar någonting som har hänt hemma. Då misstänker man att det är något som är fel. ” (Cecilia)

Vi tolkar Cecilias citat som att det är viktigt att uppmärksamma hur barnen agerar. Barnens annorlunda beteende kan vara ett tecken på att det är något som är fel.

SOU (2010) tar upp några tecken som kan tyda på att ett barn är socialt utsatt, barn som kommer med smutsiga kläder, och kommer med oren blöja, men det kan även vara förändringar i barnets beteende, och detta stämmer överens med vad både pedagogerna och socialsekreterarna har tagit upp.

Båda socialsekreterarna tog upp att fast de inte har daglig kontakt med barnen såsom förskolelärarna har, så kan de ändå se tecknen som tyder på att barnet inte har det bra. Men de menar på att det finns inget specifikt som man går ifrån. Socialsekreteraren Louise menar att dessa barn behöver trygghet mer än andra barn.

”Då är det ju mer att man över tid ser att någonting har förändrats, eller det är ju svårt att säga för det ser olika ut för varje barn. Man märker en förändring hos barnet. Då får man titta på vad det kan vara. De blir ju att barnet lider på något vis, att de blir utsatt på något sätt så.” (Louise)

Förskolelärarna och socialsekreterarna tolkning av socialt utsatta barn

När det kommer till pedagogerna och socialsekreterarnas tolkning av vad ett socialt utsatt barn innebär, vart gränsen går för att man ska kalla ett barn socialt utsatt och hur de skulle beskriva ett socialt utsatt barn, så gick svaren in i varandra. Socialsekreteraren Amanda påstod att:

” Att ett barn är socialt utsatt kan det ju innebära att de har dåliga kläder, hygien brister, inneslutande i sig själva. Dålig självkänsla och att de skuldsätter sig själva att de har så... så här ska ju inte ett barn känna” (Amanda)

Socialsekreterarnas citat stämmer överens med förskolelärares tolkning av socialt utsatta barn. Även om de har olika arbeten, så har de samma tolkning av socialt utsatta barn. Om man ser detta ur en annan synvinkel, så underlättar det deras arbete då de har samma syn.

Vidare uttrycker socialsekreterarna att barnen även kan vara utåtagerande, slåss, fysisk och psykisk ohälsa, men även att barnets hemförhållanden ser ut på ett avvikande sätt, alltså det kan vara ekonomiskt men även att det finns barn som har föräldrar som inte klarar av att vara föräldrar. Då innebär det att barn lever i en socialt utsatt situation.

Pedagogerna räknar också in de föräldrarna som är arbetslösa som har väldigt dålig ekonomi. Eftersom arbetslösheten kan påverka föräldrarna negativt, då finns det en risk att detta går över till barnen. Då finns det en stor risk för att barnet lever i socialt utsatthet.

Vidare berättar förskolelärares Linna att:

Sen finns det föräldrar som inte klarar av att vara förälder då blir deras barn missköta både med mat, sömn, kläder, barn som inte har rena eller hela kläder, eller de barn som har svarta tänder, vanvård. De föräldrar som slår sina barn eller har missbruk de är inte lämpliga eftersom de socialt utsätter sitt barn. Då innebär det att barn är socialt utsatta” (Linnea)

Linneas citat tolkar vi som att det kan bero på att föräldrarna mår så dåligt. Att de inte har energi/fokus för barnets behov. Sen så finns det sådana barn som blir slagan. Det innebär att de barnen är extra utsatta.

Av de pedagogerna som vi har intervjuat så var det en pedagog som hade erfarenhet av ett barn som har varit socialt utsatt, medan de andra hade erfarenhet av att ha barn som lever i en socialt utsatt situation. Pedagogerna menar att i området förskolan ligger så är det många som lever i en socialt utsatt situation. På det viset att de har resursbrister i hemmiljön, där föräldrar inte har kunskaper eller mår psykiskt dåligt, har inte konsumtionsmöjligheter föräldrarna klarar inte av att vägleda barnen i utvecklingen, splittrade familjer där barnen inte träffar båda föräldrarna regelbundet, barn som lever med föräldrar i kriminalitet och missbruk. De har flera barn där papporna bor utanför Sveriges gränser. Kvinnorna är i stort sett ensamstående och uppfostrar sina barn.

Personalen från socialtjänsten och förskolelärares definition av socialt utsatt barn var detsamma. Både personalen från socialtjänsten och förskolelärares tog upp om ekonomin, föräldrarollen, och hygien.

Arbetet med social utsatthet

Socialsekreterarna påpekar att det inte är de som hittar barn som är socialt utsatta, utan de får in en anmälan eller en ansökan. Detta kan exempelvis komma från förskolechef som gör en

anmälan, det kan vara BUP, det kan vara BVC som gör en anmälan, det kan vara en anonym anmälan som kommer in. Vidare berättar socialsekreteraren Louise att:

”Det behöver inte vara att det är en anmälan utan det kan vara en ansökan från föräldrarna. Det kan också vara att föräldrar som har bra jobb och boende och allt det, men de upplever ändå svårigheter i sitt föräldraskap, de vet kanske inte hur de ska vägleda eller gränssätta sitt barn. Detta menar de medför konsekvenser och risker för framtiden också.[...] De konsekvenserna innebär att man inte kan vägleda sitt barn och säga det här är rätt och det här är fel. Under en längre period kan detta skada barnets utveckling”(Louise)

Detta kan kopplas samman med det Lundberg (2005) tar upp, att det finns föräldrar som inte kan ta sin föräldraroll, barnet kan få brister i vissa områden, såsom trygghet och uppmärksamhet samt brister i sin emotionella utveckling. Detta handlar om det pedagogerna och socialsekreterarna har sagt, att vårdhavarna har oförmåga att på passande sätt att skydda barnet.

Vidare berättar socialsekreteraren Louise att:

” Vi tycker att om föräldrar inte kan aktivera sitt barn för att de har ett annat barn som kräver mycket av föräldrarna och då kan det vara ganska bra för ett barn att vara i förskolan. Så detta är inte ovanligt.” (Louise)

Detta tolkar vi som att det är inte alltid föräldrarna räcker till. Att föräldrarna inte har förmågan till att stimulera ett barn som de behöver. Förskolan är en trygg plats där pedagogerna kan stimulera barnen och ge dem fasta rutiner. Socialsekreterarna menar att vissa föräldrar låter sitt barn sitta hemma och se på TV mycket, eller att barnet kanske har ett syskon som kräver mycket eller har en funktionsnedsättning. Detta tolkar vi som att det kan påverka barnet på ett negativt sätt därför att vissa barn behöver få utvecklas i en social gemenskap.

Socialsekreteraren Amanda berättar att:

”Ja men om föräldrarna bara låter sina barn sitta och kolla på TV, och låter dem spela spel hela dagen. Och inte stimulera sitt barn på andra sätt såsom att läsa för barnet, gå ut i naturen. Så blir ju detta ett slags utsatthet för barnet, eftersom föräldrarna inte låter barnen att utvecklas på andra sätt”(Amanda)

Detta tolkar vi som att föräldrarna hindrar barnets utveckling genom att inte ge barnet stimulans. Detta är en situation socialsekreterarna har vart med om, där de försökte lösa situationen genom att lyfta frågan med rektorer i förskolan om ett barn kunde få mer än 15 timmar i veckan som de var berättigade till, då de ansåg att barnet behövde fler timmar i förskolan. Fördelen med att barnet ska få vara på förskolan mer än 15 timmar i veckan är för att det är viktigt med att de är med andra vuxna som kan ge en stabil vardag som följer ett mönster.

Socialsekreterarna menar att deras arbete handlar om att utreda barnens behov och sedan föräldrarnas förmåga till att tillgodose de behoven. Arbetet handlar om att förebygga, de menar

på att det finns många barn som ligger i en riskzon. Det innebär att det finns barn som kan bli socialt utsatta, men de har inte tillräckligt med skäl för att gå in med insatser. Dessa barn löper större risk för att bli utsatta för socialt utanförskap i framtiden och får inte alla sina behov tillgodosedda. Socialsekreteraren Louise uttrycker sig på följande sätt:

” Alla ska få möjligheten till att få det så bra det går, detta gör vi genom att vi har långsiktigt tänk i det här då... Det är mycket arbete men alltid tänka på barnets bästa” (Louise)

Detta tolkar vi som att socialsekreterarnas huvudsakliga uppgift är att utreda barnens behov och föräldrarnas förmåga till att tillgodose dem, detta gör de utifrån anmälan eller ansökan. Vidare berättar socialsekreteraren Amanda att det finns andra sätt som de kan få information, och det kallas information på ett annat sätt”. Hon gav ett exempel om ” Kalle och Fabian”

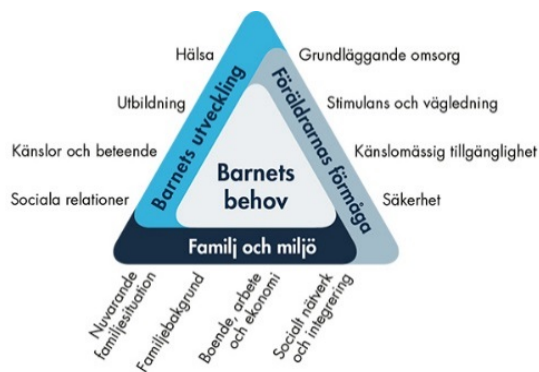
”Det kan vara att jag utreder Kalle, men i Kalles ärende kommer det massa uppgifter om hans kompis, Fabian kallar vi han. Och att Fabian inte har det så bra för det är Kalle som berättar det. Och då får jag upprätta en så kallade egen anmälan, och det är just information på annat sätt, det kommer inte in genom en ansökan från föräldrarna eller en anmälan från någon annan.” (Amanda)

Vidare berättar socialsekreterarna om en mall som de använder sig av är BBIC (Barns behov i centrum). De beskriver det som en triangel, som de utgår ifrån, när de utreder. På vänstra sidan av triangeln står det om barnets utveckling sedan finns det olika behovsområden, på högra sidan står det om föräldrarnas förmåga och grundläggande omsorg, känslomässig tillgänglighet, säkerhet och stabilitet. På basen står det om familjens bakgrund, nuvarande situation hos familjen, boende och ekonomi. Här ser de vilka risker som det finns i ett barns liv, vilka skyddsfaktorer som finns och sedan väger de för och emot. Triangeln används i Trollhättans kommun, men den är inte obligatorisk överallt. Det handlar om att ge rättssäkerhet för alla barn som utreds. Det handlar också om barn ska utredas på någorlunda samma sätt oavsett om man bor i Malmö, Stockholm eller Kiruna.

Socialsekreteraren Amanda uttrycker sig på följande sätt:

” Den här triangeln är superviktig! Den används för alla åldrar. Nästan alla kommuner i Sverige använder BBIC från rekommendation från socialstyrelsen. Det är inget tvång.” (Amanda)

Här nedan är triangeln som vi har förklarat hur den funkar och som socialsekreterarna de utgår ifrån.

Vidare berättar socialsekreteraren Louise att:

” Vi arbetar ju genom att utgå ifrån ny forskning och teorier som man ska utgå ifrån arbetet med socialt utsatta barn. Detta gör de genom att arbetsplatsen ger dem möjlighet att gå på utbildningar/föreläsningar där de blir uppdaterade.” (Louise)

De menar att man får hela tiden hålla sig uppdaterad. Vi tolkar detta som att det gäller att läsa ny forskning om området men även gå på föreläsningar så att de blir uppdaterade. De pratar om att det som kan försvåra samarbetet är om föräldrarna inte vill inse att barnet är socialt utsatt och vill inte få någon hjälp. De menar att det bästa är att försöka få prata med föräldrarna och försöka få med dem på tåget, och få deras samtycke att träffa föräldrarna. Socialsekreteraren Louise uttrycker sig på följande sätt:

” Det kan vara i vissa fall när en förälder inte vill samarbeta. Om ett barn är socialt utsatt och att man inte vill inse det. Då blir svårt att nå fram till föräldrarna. Men då får man hitta andra vägar” (Louise).

Detta tolkar vi som att det är väldigt viktigt att nå fram till föräldrarna först, eftersom de känner sitt barn bäst. För barnets skull är det viktigt att socialsekreterarna och föräldrarna får ett bra samarbete, så att det blir en ordentlig utredning.

Förskolans betydelse

Pedagogerna och socialsekreterarna anser att den sociala delen är väldigt viktigt och har stor betydelse, för barn som är socialt utsatta. Förskoleläraren Inger menar att:

”Det är viktigt för det barnet att vara i en trygg miljö som de är vana vid. På förskolan kan de koppla bort det som händer hemma och det är så det ska vara. På förskolan får de vara barn, där finns det regler och rutiner och fungerade vuxna, som kan ge trygghet och strukturer för vardagen samt kunskapsförmedlande, lärande i vardagen.” (Inger)

Förskolelärarnas citat tolkar vi som att när barnen är i förskolan då blir de sedda och accepterade. På detta sätt kan barnen växa för att bli mer självständiga. Pedagogerna förde fram att när de har ett barn som har behov av att vara mer på förskolan, så kan de begära att få

tiden utökad, om det är påfrestande för föräldrarna att ha barnet hemma. Vidare berättar förskoleläraren Inger att:

”Alltså har man ett barn som är socialt utsatt så har de särskild struktur för dessa barn. Då menar vi att [...] ser till att de ger extra trygghet och försöker se till att det finns någon vuxen i närheten, för att detta är bäst för barnet. Trots det försöker vi att behandla alla likadant oavsett vad de går igenom. Det är viktigt att utgå ifrån varje enskild barns behov.” (Inger)

Förskolelärarnas citat tolkar vi som att det är viktigt för dem att alla barn blir behandlade på samma sätt, så att det inte blir särbehandling. Pedagogernas förhållningssätt ska inte ändras för att de har något barn i avdelningen som är socialt utsatt. Men samtidigt ska de kunna ge det stöd som behövs, utan att det syns på pedagogernas förhållningssätt.

Förskolelärarna och socialsekreterarnas samverkan

Pedagogerna berättar att när man ska göra en anmälan är det viktigt att tänka på att först ha diskuterat detta med arbetslaget för att se om de har en gemensam syn om situationen. Det är viktigt att det är noga genomtänkt, och att det är rätt formulerat. Det är viktigt med dokumentation och det är den de utgår ifrån, menar pedagogerna. Vidare berättar förskoleläraren Mia att:

”De menar att det är viktigt att man inte lägger egna värderingar. Man ska aldrig värdera familjen eller barnet. Man måste vara objektiv och ta barnets perspektiv för att se till att deras röst blir hörd. Viktigt att som arbetslag att man pratar med varandra så att man kan berätta vad det är man har sett. Förskolechefen, kuratorn och specialpedagogen ska vara delaktiga när man gör en anmälan så det är också viktigt att de är med i anmälan.” (Mia)

Förskolelärarnas citat tolkar vi som att man ska aldrig döma barnet eller familjen i förväg, utifrån de tecknen som de har sett. Det är viktigt att barnets röst blir hörd, eftersom detta handlar om barnets bästa. Vi tolkar detta som att det är viktigt att arbetslaget ska ha bra kommunikation med varandra, att hela arbetslaget ska kunna arbeta som ett team tillsammans.

Vidare berättar pedagogerna att de har ofta kontakt med kuratorn. Men vidare berättar pedagogerna att om en anmälan ska ske eller inte, så är det upp till förskolechefen.

”Om förskolechefen bestämmer sig för att anmälan ska ske, så är det kuratorn som sedan skriver anmälan, men den kommer från pedagogerna, och de får sitta med och berätta om det socialt utsatta barnet medan kuratorn formulerar svaren. Vidare berättar de att de har kontakt med BHT (barnhälsoteam med kurator pedagog, chef och specialpedagog) där de lyfter problematiken kring enskilda barn.” (Förskolelärare Linnea)

Utifrån förskolelärares citat kan det tolkas att kuratorn och specialpedagogen har en stor roll i den här processen om en anmälan ska ske eller inte. Pedagogens uppgift är bara att göra en anmälan till förskolechefen.

Pedagogerna menar att det finns särskild dokumentation för varje enskilt barn som är i behov av det, där pedagogerna kan anpassa verksamheten på bästa sätt utifrån barnets behov. Oftast handlar det om att skapa trygghet och strukturer som är gynnsamma för dessa barn så att de kan bli sedda.

Detta tolkar vi åter igen som att förskolan är en viktig plats för barn. Det är viktigt att barnen ska känna sig trygga på sin förskola, där det finns en vuxen som de hittar stabilitet hos.

Vidare berättar förskolelärares citat att det finns anmälningar som kommer utifrån, som är anonyma. Då kontaktar socialtjänsten förskolan där barnet går för att få information om hur pedagogerna upplever barnet i förskolan. Vidare berättar förskolelärares Mia att:

” Vi skulle jättegärna vilja ha mer samarbete med socialtjänsten, liksom vi gör en anmälan till förskolechefen, men sen om det blir en anmälan eller inte är ju inte upp till oss, utan att det är förskolechefen som gör anmälan. Och skulle en anmäla ske, så vet inte vi vad som händer under utredningen. Och det är väldigt jobbigt” (Mia)

Utifrån förskolelärares citat visar det sig att de vill ha samverkan med socialtjänsten, eftersom den enda samverkan som de har är när en anmälan sker. Detta är bara en envägskommunikation, eftersom förskolelärares citat inte får någon återkoppling efter att en anmälan har skett. Vidare berättar förskolelärares citat att de vill rådföra om något barn som de misstänker, så väljer de att ringa förskolans kurator eller specialpedagogen, de anser att det är bekvämast.

När det kommer till samverkan mellan förskolan och socialtjänsten, så uttrycker sig socialsekreteraren Amanda att de har en samverkan med förskolelärares citat.

” Ja alltså, förskolelärares citat kan ju alltid ringa oss och rådföra om de undrar över något. Det är ju en slags samverkan” (Amanda)

Socialsekreterarna har en annan syn på hur deras samverkan ser ut till skillnad från förskolan. Utifrån socialsekreterarnas svar tolkar vi det som att de anser att det finns tillräckligt med samarbete mellan dem, medan förskolelärares citat anser att det inte är tillräckligt och vill gärna samarbeta mer med socialtjänsten. Detta kan kopplas samman med det som Regeringen (2001) tar upp, att det är viktigt att förskolan och socialtjänsten har samarbete eftersom det är en trygghet för förskolelärares citat. I vårt resultat framkommer det dock att förskolelärares citat inte ser det som ett samarbete.

Pedagogerna anser att nackdelen är att socialtjänsten aldrig har någon återkoppling till förskolan och pedagogerna aldrig får reda på vad som har hänt med barnet, just för att de har tystnadsplikt och med detta menar pedagogerna att det försvårar situationen eftersom de inte har något samarbete. Socialtjänsten kan gå till förskolan utan att pedagogerna vet varför de är där eller vad är det de ser på.

De uttryckte att det kan vara viktigt för dem att veta varför socialtjänsten är oroliga och vilket barn det handlar om. Pedagogerna menar att överlag känner de att de inte vet vad det är som händer och att när de har gjort en anmälan, och barnet förflyttas, så får pedagogerna ingen information om det heller, om vart barnet har förflyttas och vad som hände under utredningen.

Pedagogerna menar att det skulle vara bra att veta om barnet får någon hjälp eller om det har blivit någon förbättring. Det finns en fördel med att socialtjänsten finns, då kan pedagogerna alltid ringa till socialtjänsten och rådfråga om en anmälan om man har någon fundering kring den och de kan vara anonyma. Vidare berättar förskoleläraren Inger att:

''Vi får dokument från socialtjänsten ibland om det är t.ex. en granne som gör en anmälan på barnet. Då får vi fylla i ett formulär hur vi upplever barnet i förskolan och får skriva fritt, men då är det ju ingen anmälan vi skriver, utan ett dokument vi fyller i.'' (Inger)

Pedagogerna menar att de aldrig får reda på vem det är som har gjort anmälan. Men pedagogerna måste alltid lämna uppgifter till socialtjänsten, och det gör de för barnets bästa. Detta är något de gör som är avgörande för utredningen av fallet, såsom Socialstyrelsen (2004) skriver att de ska göra.

Diskussion

Vårt övergripande syfte med arbetet var att undersöka vad förskolan och socialtjänsten har för syn på socialt utsatta barn, hur de arbetar med dessa barn och hur samverkan ser ut mellan dessa två verksamheter. Detta är ett område som det är viktigt att ha kunskap om, då det i vissa fall inte är synligt att barn är socialt utsatta. Innan vi började skriva det här arbetet ansåg vi att socialt utsatta barn innebar sexuella övergrepp och misshandel. Under arbetets gång har vi lärt oss att det finns olika kategorier för social utsatthet. De andra kategorierna som inte är lika synliga, är sådan utsatthet som man som pedagog bör vara uppmärksam på. Med det menas det kan finnas barn som blir psykiskt misshandlade och detta kan de bli genom att de har bevittnat våld hemma eller blivit försummade, något som även Svensson (2013) tar upp.

Studiens frågeställningar var följande:

1. Hur beskriver förskolan och personal från socialtjänsten socialt utsatta barn?
2. Hur beskriver förskollärarna och personal från socialtjänsten arbetet med socialt utsatta barn?
3. Hur uppfattar förskollärarna och personalen från socialtjänsten samarbetet kring socialt utsatta barn?

Hur beskriver förskolan och personal från socialtjänsten socialt utsatta barn?

Det visade sig i resultatet att socialsekreterarna har samma syn på socialt utsatthet som Fahram (1993) och Lundberg (2005) tar upp. Här nedan är de fem kategorierna som socialtjänsten delade in socialt utsatthet i:

Fysiska övergrepp

Psykiska övergrepp

Sexuella övergrepp

Emotionellt övergrepp

Mobbning

Även förskolelärarna tog upp dessa kategorier, men utifrån intervjuerna så framkom det att de flesta utsatta barn som de har i förskolan är ekonomiskt utsatta eller att de har en förälder som är ensamstående, eller att de lever i ett segregerat område. Detta har fått oss att fundera på om social utsatthet hade haft samma innebörd om vi genomfört våra intervjuer på en förskola som inte var placerad i ett segregerat området. Hade då vårt resultat sett annorlunda ut? Vilken av dem fem kategorierna hade varit synlig i vårt resultat? Både förskolelärarna och socialsekreterarna tog upp de fem olika kategorierna, men förskolelärarna samtalande mer om de barn som var ekonomiskt utsatta, eftersom i denna förskola är de flesta barnen det. Vi blev dock överraskade över att det är så pass många barn i förskolan som är utsatta. En fråga som vi hade kunnat ställa utöver den om ekonomisk utsatthet, var om de barnen är socialt utsatta på något annat sätt?

I resultatet framgick det hur förskolelärarna och socialsekreterarna upptäcker om ett barn är socialt utsatt. Informanterna tog upp att de tecknen som de uppmärksammar är om barnens beteende förändras, till exempel om ett barn som alltid är glatt och har hög närvaro, helt plötsligt betar sig annorlunda och närvaron inte är lika hög. Då kan man börja bli fundersam, varför det har blivit en förändring? Det innebär inte alltid att det är något olämpligt som pågår, men för barnets bästa ska man ta reda på vad det är som pågår. De tecknen som informanterna tog upp kan kopplas till det Lundberg (2005) tog upp, att alla tecken inte är synliga, utan att då kan det handla om psykisk misshandel. Detta är betydligt svårare att uppmärksamma. Därför är det viktigt att pedagogerna känner barnen och känner av när det är något som är fel. Något som man kan fundera över är om förskolelärarna även uppmärksammar föräldrarna och deras beteende. Förskolelärarna har stor möjlighet att kunna uppmärksamma de barn som lever i social utsatthet. Av resultatet som vi fick så visade det sig att förskolelärarna och socialsekreterarna hade samma syn på socialt utsatta barn, men att de tog upp de sakerna som berörde dem mest.

Hur beskriver förskollärarna och personal från socialtjänsten arbetet med socialt utsatta barn?

I resultatet visade sig att socialsekreterarna får in en anmälan om ett barn är socialt utsatt. Anmälan kan komma från förskolechefen, BUP, BVC eller en anonym anmälan. Vi blev överraskade av att tidigare forskning säger att en anonym anmälan inte tas på allvar, medan våra informanter var tydliga med att all anmälan är lika viktig. Ljusberg (2013) menar att förskolelärarna oftast väntar med att göra en anmälan eftersom de hoppas på att de har fel. Våra informanter var eniga med att belysa att det är väldigt viktigt att göra anmälan för minsta lilla misstanke, eftersom att de har skyldighet att göra det. Om pedagogen inte anmäler begår den tjänstefel. Det spelar ingen roll vart anmälan kommer ifrån, en anmälan från förskolan är lika viktig som en anmälan från grannen. Socialsekreterarna uppger att om föräldrarna inte kan uppfylla kraven som förälder, då blir det konsekvenser, och då måste socialsekreterarna börja med en utredning. I resultatet visade det sig att socialsekreterarna använder sig av en triangel (BBIC), som de utgår ifrån när de ska utreda en anmälan. Vi blev dock förvånade över att förskolelärarna inte nämnde triangeln. Eftersom socialsekreterarna påpekade att den här triangeln är väldigt viktigt både för socialsekreterarna och även förskolelärarna. Socialsekreterarna berättade vidare att de läser ny forskning så att de håller sig uppdaterade, som utredare och förskolelärare är detta väldigt viktigt. Det förvånade oss att förskolelärarna inte nämnde att de höll sig uppdaterade. Vi fick kolla igenom BBIC-boken, som var väldigt intressant. Vi anser att det är viktigt att även förskolelärarna ska använda sig av BBIC-boken.

Både förskolelärarna och socialsekreterarna menade på att det är viktigt att de barnen som är socialt utsatta ska få mer tid i förskola, 15 timmar i veckan räcker inte. Eftersom förskolan ska vara en trygg plats för barnen, så är det bra för de barnen att de får mer timmar. Men det är inte alltid de får det, eftersom förskolechefen inte alltid anser att det behövs. Detta kan då ifrågasättas varför de barnen inte får mer timmar i förskolan? Ett barn som inte har det tryggt hemma behöver vara på en plats där de är trygga, där det finns en vuxennärvaro och som kan stimulera barnet.

I resultatet visade det sig att om föräldrarna inte ville samarbete under en utredning, kunde det försvåra arbetet. Det är här man börjar misstänka att det är missförhållanden i familjen. En förälder vill alltid sitt barns bästa, men när en förälder vägrar att samarbeta så kan detta få en att undra vad orsaken kan vara. Socialsekreterarna menade att det är viktigt att skapa en bra relation med föräldrarna och få dem med i arbetet. Vår undran är att vad som skulle hända ifall föräldrarna vägrar att samarbeta? Hur går de tillväga?

Hur uppfattar förskollärarna och personalen från socialtjänsten samarbetet kring socialt utsatta barn?

I resultatet framkom det att förskolelärarna och socialtjänsten har olika uppfattningar om hur samarbetet kring socialt utsatta barn ser ut. Socialsekreterarna anser att det har ett samarbete, då förskolelärarna kan ringa och rådfråga om de undrar över något. I vårt avsnitt om tidigare forskning har det framkommit att pedagogerna anser att det är en trygghet för dem att kunna ringa och rådfråga, men i resultatet av förskolelärarnas svar så har det framkommit att de anser

att det inte finns någon samverkan mellan socialtjänsten och förskolan. Det här förvånades oss, då vi förväntade oss att de skulle ha mer samarbete. Vi anser att socialtjänsten och kommunen bör kunna erbjuda pedagoger utbildning, så att det hjälper pedagoger att kunna se tecken på barn som lever i socialt utsatta familjer. I vår genomgång av tidigare forskning framkommer det att det är viktigt att samverkan omkring socialt utsatta barn ska vara ömsesidig, men vår tolkning av resultatet är att förskolelärarna inte anser att det stämmer. Vi uppfattar det som att förskolelärarna upplever att det är jobbigt att inte få någon information om hur det går för det barnet som utreds, som de har haft i sin verksamhet. Vi uppfattar det även som att socialsekreterarna inte har någon förståelse för förskolelärarnas situation. Förskolelärarna tycker att de överlämnar så mycket information om ett barn men de får ingenting tillbaka, och vet inte om det har blivit en förbättring eller vad det är som pågår. Förskolelärarna menar att vill de ringa och rådfråga så ringer de förskolans kurator eller socialpedagogen, och inte socialtjänsten. Detta kan tolkas som att förskolan och socialtjänsten inte har någon samverkan alls.

Referenser

Andersson, B (2011). *Samverkan för utsatta barn*. I: Specialpedagogik. Stockholm: Nummer 1.

Bremberg, S. (2001). *Hur kan förskolan förbättra barns psykiska hälsa?: en kunskapsöversikt*. (1. uppl.) Stockholm: Folkhälsoinstitutet.

Bjärvall, K. (2006). *Utsatta barn - allas ansvar*. Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS).

Brodin, J.(2008). *Barn med funktionsnedsättningar*. Brodin, J. (red). *Barn i utsatta livssituationer*. (s, 79-106). (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.

Clevesköld, L., Lundgren, L. & Thunved, A. (2012). *Handläggning inom socialtjänsten*. (16., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.

Eriksson, M.(2001) *Om vårdnad, boende och umgänge*. Metell, B., Eriksson, M., Isdal, P., Lyckner, B. & Råkil, M. *Barn som ser pappa slå*. (s, 104-134). Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Ewerlöf, G., Sverne, T. & Singer, A. (2004). *Barnets bästa om föräldrars och samhällets ansvar*. Enskede: TPB.

Fahrman, M. (1993). *Barn i kris*. Lund: Studentlitteratur.

Forsberg, O. (2014, 7 april). Häktad för våldtäkt på förskolebarn. . *Aftonbladets post*. Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article10433814.ab>

Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2010. Malmö. Tillgänglig: <file:///C:/Users/rekh0001/Downloads/Birthe%20MUEP.pdf>

Hagström, B (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Doktorsavhandling, Malmö högskola.

Hindberg, B. (1999). *När omsorgen sviktar om barns utsatthet och samhällets ansvar*. Enskede: TPB

Klingberg, G.(2010). *Omsorgssvikt med odontologins ögon*. Munksgaard Danmark, København. Tillgänglig: http://aktuel-nordisk-odontologi.munks.gyldendal-uddannelse.dk/fileadmin/filer/ubeskryttede_filer/2010/Omsorgssvikt_med_odontologins_oogo_n.pdf

Larsson, M., Svedin, C.G., Warfvinge, C.(2002). *Orsaker och risker vuxna förövare och deras offer*. Svedin, C.G. & Banck, L. (red.) *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*, (s, 79-84). Lund: Studentlitteratur.

Larsson-Swärd, G. (2001). *Åtgärdsprogram vid misstanke om sexuella övergrepp på barn: en pedagogisk handbok*. Lund: Studentlitteratur.

Lago, A.M.(2002). *psykologisk/psykiatrisk utredning*. Svedin, C.G. & Banck, L. (red.) *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*, (s, 185-197). Lund: Studentlitteratur.

Lundén, K (2010). *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn*. Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, Institutionen för Socialt arbete.

Lundberg, I. (2005). *Utsatta flickor och pojkar – en översikt av aktuell svensk forskning*. Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS).

Lyckner, B., Metell, B.(2001)*Pappans våld skadar barnen*. Metell, B., Eriksson, M., Isdal, P., Lyckner, B. & Råkil, M. *Barn som ser pappa slå*. (s, 28-45). Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Lyckner, B., Metell, B.(2001) *Att hjälpa på rätt sätt*. Metell, B., Eriksson, M., Isdal, P., Lyckner, B. & Råkil, M. *Barn som ser pappa slå*. (s, 46-67). Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Mårtensson, M. (2 004,16 februari). *Systrarna blev offer för dagispedofilen-Förskollärare förgrep sig på bamen*. *Aftonbladets post*. Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article10433814.ab>

Nyman, A., Risberg, O. & Svensson, B. (2001). *Unga förövare: sexuella övergrepp och behandling*. (1. uppl.) Stockholm: Rädda barnen.

Regeringen, (2001). *Barnmisshandel: att förebygga och åtgärda: slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Schiratzki, J. (2013). *Barnets bästa i ett mångkulturellt Sverige en rättsvetenskaplig*
UNDERSÖKNING . Johanneshov: MTM

Skolverket (2010) *Läroplan för förskolan*, Lpfö98/2010 (red.). Stockholm: Skolverket. Hämtad 2016-04-14 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Svensson, B. (2013). *Barn som riskerar att fara illa i sin hemmiljö: utmaningar i ett förebyggande perspektiv*. Diss. (sammanfattning) Karlstad: Karlstads universitet, 2013.

Sverige. Socialstyrelsen (2010). *Barn som utsätts för fysiska övergrepp*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17955/2010-3-10.pdf>

Statens folkhälsoinstitut (2001-2013). *Statens folkhälsoinstitut*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.

Socialstyrelsen (2004). *Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn*. Lindesberg: Bergslagens Grafiska.

Socialstyrelsen.(2016)*Anmälan till socialnämnden vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa*. Socialstyrelsen.

Tillgänglig <file:///C:/Users/adlu0003/Downloads/Socialstyrelsen.se.pdf>

Socialstyrelsen.(2012)*Sekretess- och tynadstpliktsgränser. I socialtjänsten och i hälso- och sjukvården*. Socialstyrelsen. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18619/2012-2-28.pdf>

Socialstyrelsen.(2005). *När mamma blir slagen Att hjälpa barn som levt med våld i familjen*. Socialstyrelsen. Tillgänglig: https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10191/2005-131-9_20051319.pdf

Socialstyrelsen.(2015). *Utsatta barns hälsa Resultat av en undersökning av fysisk och psykisk hälsa hos barn vars behov utreds av socialtjänsten*. Socialstyrelsen. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19755/2015-3-5.pdf>

SOU 2010:64. *Se de tidiga tecknen – forskare reflekterar över sju berättelser från förskola och skola*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Trost, J. (2012). *Enkätboken*. (4., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Unicef.(2015). *Barnkonventionen*. Tillgänglig: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Överlien, C.(2007). *Barn som upplever pappas våld mot mamma: Vad säger forskningen*. Linköpings universitet. Tillgänglig:

https://www.idunn.no/file/pdf/33197109/barn_som_upplever_pappas_vald_mot_mamma_vad_sager_forskningen.pdf

Östberg, F.(2010). *Bedömningar och beslut: Från anmälan till insats i den sociala barnvården*. Stockholms universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:283503/FULLTEXT02>Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågorna

Hur länge har du arbetat som förskollärare/med barn inom socialtjänsten?

Har du arbetat på flera ställen?

Vad är det roligaste med jobbet?

Har du arbetat med socialt utsatta barn också?

Och hur länge har du arbetat på den här arbetsplatsen?

Vi är väldigt tacksamma för att du ställer upp för den här intervjun

1)

- Vad innebär socialt utsatta barn för dig? – Hur skulle du beskriva ett socialt utsatt barn?
- Hur märker du att ett barn är socialt utsatt?
 - Finns det särskilda tecken som du lägger märke till?
 - Kan du märka det på hur barnet uppför sig?
 - Finns det andra tecken som gör att du blir fundersam?
- Har du några erfarenheter av socialt utsatta barn?
 - Kan du berätta om det?
 - Hur hanterade du det?
 - Arbetade du på något särskilt sätt?
 - Har du aldrig ens haft en misstanke om att ett barn är utsatt?
 - Har du haft barn som du ser har sociala svårigheter som du inte kallar socialt utsatt?
 - Var går gränsen för att du ska kalla barnet socialt utsatt?

2.

- Vilken betydelse det kan ha för barnen att vara på förskolan?
 - Finns det fördelar?
 - Finns det nackdelar?
 - Kan du förklara för mig hur du resonerar?
- Hur arbetar ni med socialt utsatta barn?
 - Skiljer det sig från det vanliga arbetet med alla barn?
 - Kan du berätta?
- Vad är er huvudsakliga uppgift (till socialtjänsten)
- Det finns en speciell arbetsgång/arbetsordning som ni ska följa efter med ert arbete med socialt utsatta barn?

- Hur har ni kommit fram till den ordningen?
 - Vad finns det för fördelar?
 - Vad finns det för nackdelar?
 - Hur skulle du vilja att det såg ut?
 - Kan du förklara för mig varför det vore det bästa?
- Vad anser du är viktigt att tänka på när en anmälan ska göras? – När blir det aktuellt att göra en anmälan? (till Socialtjänsten)

3.

- Hur ser samarbetet ut mellan förskolan och socialtjänsten?
- Hur avgör ni vad som är bäst för barnet?
- Finns det saker som kan försvåra ert samarbete?

4.

- Finns det något du vill tillägga?

Bilaga 2

Trollhättan 2016-04-14

Brev till socialtjänsten

Hej!

Vi är två studenter som heter Adelina Lulaj och Reshma Khunti och vi läser till förskollärare på Högskolan Väst i Trollhättan. Just nu skriver vi ett examensarbete som handlar om socialt utsatta barn. Vi är särskilt intresserade av att studera hur socialtjänsten och förskolan arbetar med dessa barn. Arbetet kommer att genomföras som en intervjustudie av förskollärare och personal från socialtjänsten.

För att kunna genomföra studien hoppas vi att du ska vilja låta oss intervjua dig om vad det kan innebära att arbeta med så kallade utsatta barn. Din medverkan är mycket betydelsefull för vår studie. Därför är vi väldigt tacksamma över om ni kan ta er tiden att vara med på en intervju, så att vi kan ta del av den kunskap och erfarenhet ni har om dessa barn.

Informationen som vi får av er kommer vi att hantera med respekt och försiktighet. Din integritet i vår studie kommer skyddas genom att ditt namn förblir anonymt. Du har rätt att när som helst avbryta din medverkan.

Har ni några frågor så är ni välkomna att höra av er till oss eller vår handledare. Se kontaktuppgifter nedan.

Tack på förhand.

Med vänliga hälsningar
Adelina Lulaj och Reshma Khunti.

Mail: Adlu0003@student.hv.se eller lulaj92@hotmail.com
Rekh0001@student.hv.se eller Reshma_khunti@hotmail.com
Handledare eva.m.johansson@hv.se

Bilaga 3

Trollhättan 2016-04-14

Brev till förskolan

Hej!

Vi är två studenter som heter Adelina Lulaj och Reshma Khunti och vi läser till förskollärare på Högskolan Väst i Trollhättan. Just nu skriver vi ett examensarbete som handlar om socialt utsatta barn. Vi är särskilt intresserade av att studera hur förskolan och socialtjänsten arbetar med dessa barn. Arbetet kommer att genomföras som en intervjustudie av förskollärare och personal från socialtjänsten.

För att kunna genomföra studien hoppas vi att du ska vilja låta oss intervjua dig om vad det kan innebära att arbeta med så kallade utsatta barn. Din medverkan är mycket betydelsefull för vår studie. Därför är vi väldigt tacksamma över om ni kan ta er tiden att vara med på en intervju, så att vi kan ta del av den kunskap och erfarenhet ni har om dessa barn.

Informationen som vi får av er kommer vi att hantera med respekt och försiktighet. Din integritet i vår studie kommer skyddas genom att ditt namn förblir anonymt. Du har rätt att när som helst avbryta din medverkan.

Har ni några frågor så är ni välkomna att höra av er till oss eller vår handledare. Se kontaktuppgifter nedan.

Tack på förhand.

Med vänliga hälsningar
Adelina Lulaj och Reshma Khunti.

Mail: Adlu0003@student.hv.se eller lulaj92@hotmail.com
Rekh0001@student.hv.se eller Reshma_khunti@hotmail.com
Handledare eva.m.johansson@hv.se